

erdiko kaira

Etxepare Institutua

Mundura nola jalgi

Aizpea Goenaga antzerkilariak Etxepare Institutuko zuzendaritza 2010eko ekainean hartu zuen arren, joan den astean ekin zion euskal kultura nazioartekotzea xede duen erakundeak bere burua promozionatzeari. Bilboko Arriaga antzokian estreinatutako *At!* ikuskizuna da institutuaren aurkezpen-txartela: 25 idazle, 26 aktore, zazpi musikari eta Kukai dantza taldeko kideak, Mireia Gabilondo eta Fernando Bernuesen zuzendaritzapean.

GORKA BEREZIARTUA

GUTXITAN HALAKO AURREKONTURIK euskaraz sortutako ikuskizun batek: Sustatu.com webguneak ikuskizunaren estreinaldi egunean, martxoaren 15ean, argitaratu zuenez, 200.000 eurotik gorako buxeta izan dezake *At!*-ek (ikuskizuna antolatzeke baldintza pleguak gehienez 99.999 euro aurreikusten zituen zuzendaritza artistikorako; beste horrenbeste ekoizpen teknikorako; Tanttaka Teatroak jaso du aurrenekoaren esleipena eta

Tentazioa Produksioak bigarrenarena). Aizpea Goenagak telefonoaren beste aldetik dio hori hasieran onartutako aurrekontua dela, baina ez dela hainbeste kostako. Martxoaren 16an ari da galderei erantzuten; estreinaldiaren biharamun gozoarekin esnatu da: "Atzoko ederrena izan zen euskara Arriagan sartu zela galaz jantzita; eta hori, oso ederra da... oso ederra. Antzokia beteta zegoen, 1.200 pertsona zeuden, goi mailako literatura

JON URBE / ARGAZKI PRESS

entzutera joandako jendea. Hori egiteko 200.000 euro, niri ez zait garestia iruditzen”. Bestelako promozio kanpainarik ez dute egingo, Etxepare Institutuaren irudia ikuskizun honen bidez zabaldu nahi baitute; eta Goenagaren iritziz, urteak eman go dituzte joan den asteko lanari etekina ateratzen.

Ekainean zuzendari postuan urtea beteko duen arren, askoz denbora gutxiago darama aktore eta zuzendari donostiarrak lan taldearekin: kargua hartu arren, zenbait hilabetez tripulaziorik gabeko patroia izan da, Jaurlaritzako Kultura Sailaren babespean. Iazko abuztuan egin zen publiko institutuko lanpostu deialdia eta irailetik aurrera bi teknikari, idazkari teknikoak, idazkaria eta komunikazio arduraduna kontratatu dituzte. Azaroan etorri zen institutuaren hurrengo fitxaketa: Mari Jose Olaziregi EHUKo irakaslea izendatu zuten euskara sustatzeko zuzendari. Besteak beste, Bernardo Atxagaren obra ikertu izanagatik da ezaguna Olaziregi euskal literaturaren munduan.

Momentu honetan beraz, zazpi lagunek osatzen dute Etxepare; eta lan talde horrek kudeatuko ditu atzerrira bideratutako kulturako diru-laguntza guztiak. Aparte, institutuak bilatuko du, Goenagaren esanetan, euskal kulturak kanpoan orain artekoa baino “leku zabala goa” edukitzea. “Adibidez, Madrilen gure kultura ikusi egin behar da. Urtetan egoera politikoa dela-eta, edo dena delakoagatik, euskal kulturarekiko lehenago egon zen miresmena itxi egin da; orain, berriz joan behar dugu, musikak eduki behar du bere presentzia Madrilen, antzerkiak eduki behar du sarrera Madrilen... Horrek ikusgarritasuna emango dio hemengo talde askori eta ondoren emanaldi gehiago ateratzeko aukera”.

Nola lan egin lehenago jalgi zirenekin

Institutuaren arduren artean dago atzerriko unibertsitateetako irakurle-programak kudeatzea ere. Euskara nazioartean irakasten da programa horien bidez, eta martxan daude duela zenbait urtetik hamahiru herrialdetako 25 unibertsitateetan; horiez gain, badira euskara sailak dituzten unibertsitateak ere, Mexikoko Universidad Iberoamericana, AEBetako Boise State University eta Italiako Università Popolare di Roma (UPTER), besteak beste.

MARISOL RAMIREZ / ARGAZKI PRESS

“Euskara mundiala” egitasmoaren aurkezpenean ateratakoa da goiko argazkia. Aizpea Goenaga (hirugarrena ezkerretik) Etxepare Institutuko zuzendaria eta Mari Jose Olaziregi (eskuineko lehena) euskara sustatzeko zuzendaria ageri dira, egitasmoan parte hartu duten atzerriko gazteekin batera.

Programa horiek hartuko ditu bere gain Etxeparek beraz, berriak sortzeko asmoa ere badu, baina ez dago hain argi zeregin zabalagoak dituzten euskara sail batzuekin zer gertatuko den. Frankfutekoa, adibidez, itxi egin da. Diru-laguntzetan ere nabaritzen hasia da norabide aldaketa: Erromako UPTER Euskal Sailak %23ko murrizketa izan du Etxepare Institutua jaio denetik. Gainera, Kultura Sailak UPTERekin sinatutako azken hitzarmenak zera zehazten du hamahirugarren puntuan: Etxepareren helburuekin lotura zuzena duten programa guztiak institutuak berak kudeatuko ditu. Alegia, finantziarioa eta gestioa, biak bere gain hartuko dituela institutuak aurrerantzean, sailaren zuzendaritza aukeratzea unibertsitatearen zeregina izango bada ere.

Departamentu horretako kolaboratzaile Alex Mendizabal ez dago ados Etxepare hartzen ari den zenbait erabakirekin. “Irakurle programa berriak zabaldu nahi badituzte, oso ondo; baina gu departamentu bat gara. Beraiek esan digute irakurleko programan sartzen ez bagara diru-laguntza kenduko digutela”. Gaiaz galdetuta, Aizpea Goenagak esan du auzi honen iltzea UPTERen izaera “popularra” dela. “Horrelako unibertsitate batek... arazo batzuk dauzka” esan du, “ez dauka maila akademikorik, ez du krediturik ematen, hori da nabarmenena. Akademia batean egotea bezala da; horra joaten dira jubilatua edo umeak... eta hori oso ondo dago, balore handia dauka, baina gure helburuetatik urrutiratu egingen da”. Aurrerantzean ere UPTEReko Euskara Sailarekin lanean jarraitzeko asmoa dutela dio, baina egoera “moldatu” egin beharko dutela. “Maila akademikoa” daukan unibertsitate batean jarri nahi dute martxan irakurle programa, Sapienزان edo Roma Tren, adibidez. “Irakurle bat jartzzen duzu eta horrek klaseak ematen ditu, ekintzak egiten ditu eta optimizatzen dugu, askoz diru gutxiago kostatzen baita”.

Baina, Mendizabalek zehaztu duenez, irakasle bakarra izango litzateke hori eta ez departamentu oso bat; eta orain arte UPTERen lanean aritu diren gainontzeko pertsonen “laguntza talde” modura aritzea proposatu dietela esplikatu du. Aukera hori baino nahiago du ordea, departamentuan jarraitu nahiz eta diru-laguntzarik gabe aurrera jotzea zail ikusten duen. “Gu oso itxaropentsu geunden institutu berri bat agertu zenean; orain kezkatuta gaude, iruditzen zaigulako hau izugarriko porrota izan daitekeela”.

Stanforden irakurlea, New Yorken Atxaga katedra

At! aurkezteaz batera, Etxeparek bi notizia berri ere eman ditu pasa den astean: batetik, datorren ikasturteetik aurrera irakurle berri bat hasiko da Kaliforniako (AEB) Stanford unibertsitatean; bestetik, New York unibertsitatean euskal literaturari buruzko Atxaga katedra sortuko dute. AEBetan indar berezia egiten ari ote diren galdetuta, Goenagak adierazi du Estatu Batuetakoak direla gaur egungo unibertsitatearik prestigioetsuenak eta “arreta berezia” jarri behar dutela han. Ramon Llull institutuaren eta Galiziako Secretaría Xeral de Política Lingüística bidea jarraitzen ari dira, katalanak eta galiziarrek dauden unibertsitateetan euskara ere sartzen saiatuz.

Atzerrian euskara irakasteko irakurle programak bere gain hartuko ditu Etxeparek, baina hori baino zeregin zabalagoak dituzten sailekin gertatuko dena ez dago argi. Erromako UPTER Euskara Sailak %23ko jaitsiera izan du diru-laguntzetan

Dena den, European ere badauzkate proiektuak: “Frantzian ez zegoen irakurlerik; hor bazegoen konpondu beharreko zerbait”, eta Sorbonne IIIen irakurlea jartzeko lanean ari dira, baita hexagonoko beste bi unibertsitate-tan ere.

Euskal kultura ala elebiduna?

“Euskal Herriak, bere zabalera txikia dela eta, beti munduari atek irekita bizi behar izan du, asimilatuz, eraldatuz eta transmitituz, literaturan Barojak eta Unamunok, Blas de Oterok eta Lizardik, edo Atxagak eta Espido Freirek egin duten bezala” irakurtzen da Etxepareren webguneko (www.etxepareinstitutua.net)

“Euskara eta euskal kultura” atalean. Arreta deitzen du sei idazletik lau erdaldunak izatea eta esparru horretan, hizkuntzarenean alegia, nola jokatuko duten galdetzeko bidea zabaltzen du. Euskal sortzaileek eta erdaldunek leku bera izango dutenentz, alegia, erakundeak bultzatuko dituen egitasmoetan. At!-en hainbat idazle erdaldunek parte hartu dute, berbarako, euskaldunekin batera.

Goenagak dio institutua sortu zuen legean datorrela hori, 3/2007an. “Euskara eta euskal kultura, bere *hizkuntza ofiziale-tako edozeinetan* eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, Euskal Autonomia Erkidegotik kanpo sustatzeko, hedatzeko eta proiektatzeko” misioa ematen zaio Etxepareri, baina zuzendariak garbi hitz egin du: “Euskaraz egiten den kulturari jarriko diogu arreta gehiago, erdaraz egiten den kulturak badauzkalako beste bide batzuk promozionatu ahal izateko. Horretan oso eskrupuloso izan behar dut dena den; legeak horrela dio. Portzentajeak ez dira 50 eta 50 izango, baina erdaraz egiten denak lekua izan behar du”. ■

